

СИСТЕМА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ'2007

Системата за земеделска счетоводна информация (СЗСИ) е създадена в Европейския съюз (ЕС) през 1965 г. с регламент 79/65/СЕЕ и има за основна цел ежегодно събиране и обобщаване на информация за доходите на земеделските стопанства.

В полето на наблюдение на СЗСИ в България през 2007 г. се включват 117 793 стопанства с икономически размер над 1 икономическа единица (ИЕ). Това представлява около ¼ от стопанствата, които формират 80% от общата стандартна разлика (СР) на страната. През 2007 година в извадката на СЗСИ попадат 1916 земеделски стопанства.

Данните в тази публикация представят претеглени средни резултати за земеделските стопанства през 2007 г.

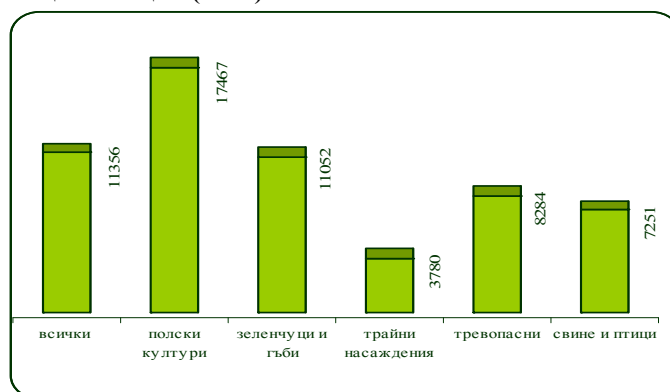
През 2007 година средният нетен доход (НД) на земеделските стопанства включени СЗСИ е 11356 лева. В растениевъдните стопанства НД достига 15222 лева, а в животновъдните е значително по-нисък – 8081 лева.

Стойността на средният НД е най-висока в стопанствата специализирани в отглеждането на полски култури (17467 лева), следват стопанствата със зеленчуци и гъби (11052 лева). Най-нисък доход имат стопанствата отглеждащи трайни насаждения (3780 лева).

Въпреки неблагоприятните климатични условия НД през 2007 г. нараства почти двойно в сравнение с предходната година. Това увеличение се дължи основно на получените от земеделските стопанства субсидии след присъединяването на страната към ЕС.

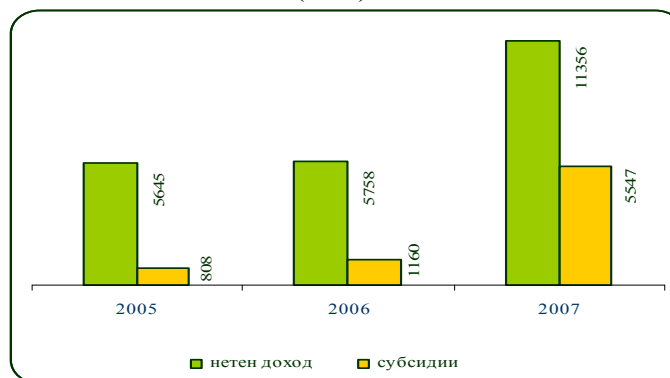
Данните показват нарастващото значение на субсидиите за българското земеделие, чиято стойност се покачва рязко – от 1160 лева средно на стопанство през 2006 г., на 5547 лева на стопанство през 2007 г.

Графика 1 Нетен доход на стопанство по групи специализация (лева)

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика", СЗСИ'2007

Графика 2 Дял на субсидиите в нетния доход на стопанствата по години (лева)

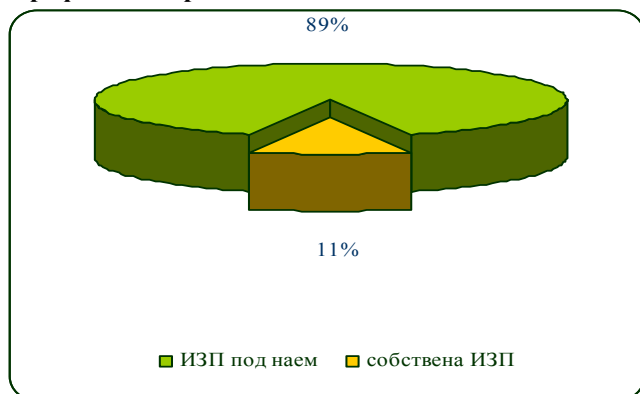

Източник: МЗХ, дирекция "Агροстатистика", СЗСИ'2007

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА В СЗСИ'2007 РАЗМЕР НА СТОПАНСТВАТА, СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ, ВЛОЖЕН ТРУД

В сравнение с предходната година, през 2007 г. средната използвана земеделска площ (ИЗП) на стопанство в България се увеличава средно с около 100 дка - от 237 дка през 2006 г. ИЗП нараства на 326 дка през 2007г. 89 % от ИЗП е взета под наем. Най-голям е дялът на наетата ИЗП в големите земеделски стопанства с 40 и повече икономически единици (ИЕ).

Графика 3 Форма на стопанисване на земята

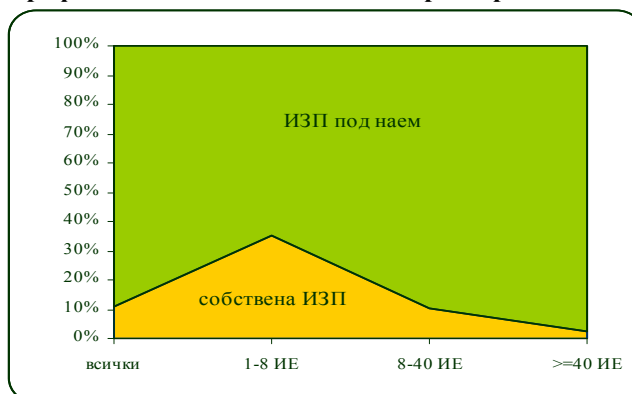
Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2007

Стопанствата включени в СЗСИ, които отглеждат полски култури, имат най-голяма ИЗП – 680 дка.

С най-малка ИЗП са стопанствата отглеждащи зеленчуци и гъби – 17 дка.

Зърнените и маслодайните култури заемат най-голям относителен дял в средната ИЗП на растениевъдните стопанства. Типично за България и през тази година от зърнените култури най-много се отглеждат пшеница и ечемик, а от маслодайните – слънчоглед.

Графика 4 ИЗП по икономически размер

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2007

Графика 5 Средна ИЗП на стопанство по групи специализация (дка)

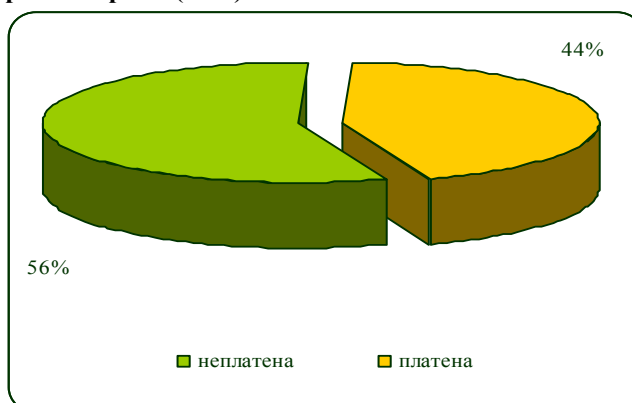
Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2007

Данните взети от участващите в СЗСИ стопанства показват, че средно около 2 годишни работни единици (ГРЕ) се влагат за осъществяване на дейността им.

Трудът, вложен в земеделските стопанства наблюдавани в СЗСИ, е равен на труда на двама целогодишно заети работници на пълен работен ден. По-голямата част от него се извършва от неплатена работна ръка.

Най-малко труд се влага в стопанствата отглеждащи свине и птици (около 2 ГРЕ), докато стопанствата в другите групи специализации са почти еднакво трудоемки и не надхвърлят 2,5 ГРЕ.

Графика 6 Съотношение платена / неплатена работна ръка (ГРЕ)

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2007

ИКОНОМИЧЕСКИ РЕЗУЛТАТИ - СЗСИ 2007 БРУТНА ПРОДУКЦИЯ И РАЗХОДИ

59% от средната брутна продукция (БП) на стопанствата включени в СЗСИ е от растениевъдството.

БП от животновъдството заема 35% от общата БП, а тази от други дейности е 6%.

Анализът на данните показва, че с нарастването на икономическия размер на стопанствата се увеличава дялът на БП от растениевъдството.

При малките стопанствата от 1 до 8 ИЕ животновъдството има по-голям дял в БП – около 50%, докато при по-големите стопанства средната БП от растениевъдство е значително по-висока.

През 2007 г. средната БП на стопанство е 43475 лева. В сравнение с 2006 г., през която средната БП е 36337 лева, през 2007 г. тя се е увеличила средно със 7000 лева, като достига най-висока стойност при стопанствата специализирани в отглеждането на свине и птици.

Средната БП при стопанствата, отглеждащи полски култури е 58223 лева, при тези, отглеждащи зеленчуци и гъби – 35390 лева и при стопанствата, които отглеждат трайни насаждения – 44133 лева.

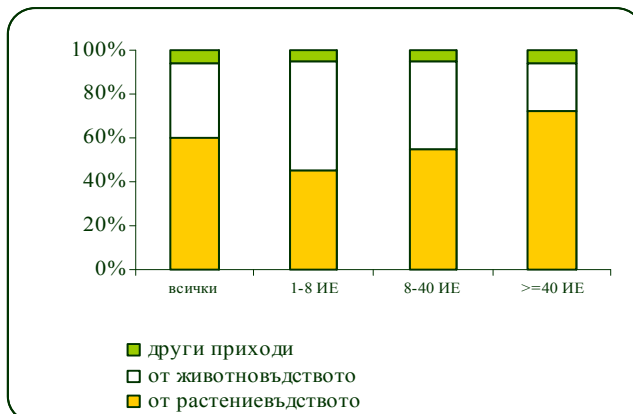
При стопанствата специализирани в отглеждането на свине и птици средната БП е най-висока и възлиза на 65144 лева. При отглеждащите тревопасни животни стойността ѝ е 25496 лева.

Специфичните разходи на стопанствата, участващи в системата представляват 43% от общите им разходи.

19% е дялът на специфичните разходи в растениевъдството, а специфичните разходи в животновъдството заемат 24% от общите разходи. Разходите за амортизации са 11%, за труд, земя и капитал – 23%. Другите общи разходи съставляват 23%.

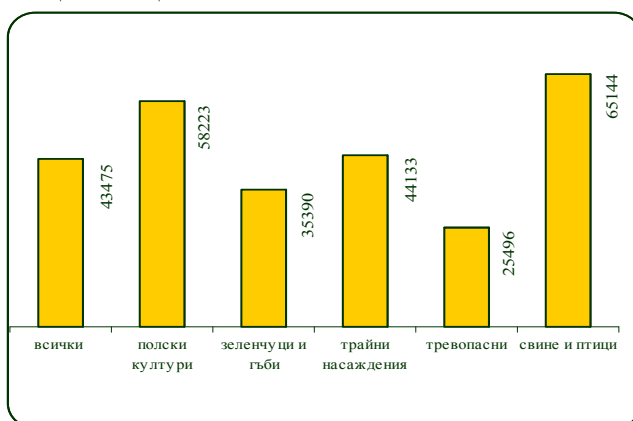
Животновъдството е концентрирано в малките стопанства (от 1 до 8 ИЕ), което обуславя тенденция на намаляване дела на специфичните разходи в животновъдството с нарастване икономическия размер на стопанствата.

Графика 7 Структура на БП по икономически размер на стопанствата

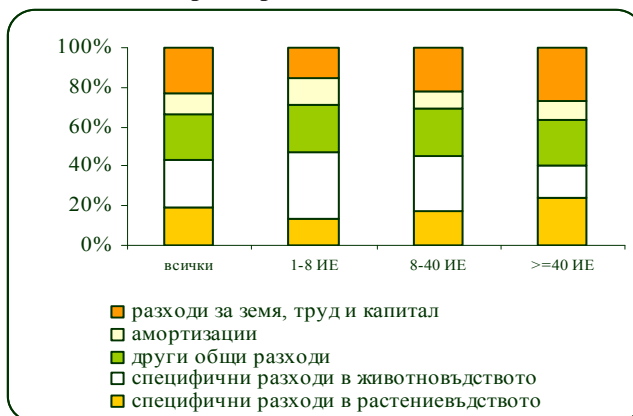
Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ 2007

Графика 8 Средна БП на стопанство по специализация на стопанствата

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ 2007

Графика 9 Структура на разходите по икономически размер на стопанствата

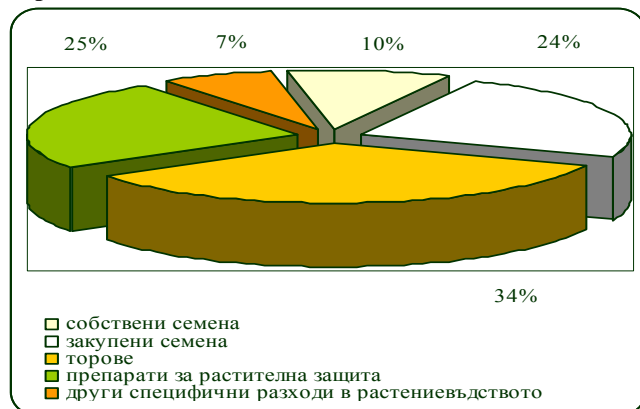

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ 2007

СПЕЦИФИЧНИ РАЗХОДИ В СТОПАНСТВОТА

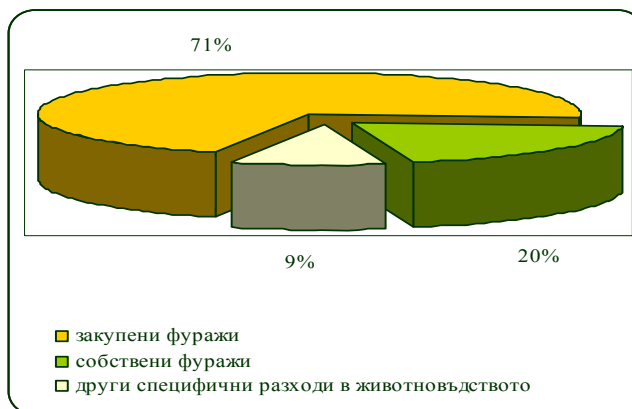
Най-голям дял в специфичните разходи в растениевъдството заемат разходите за торове и препарати за растителна защита – 59%, за закупуване на семена са 24%, 10% са за собствени семена и 7% са други специфични разходи. 91% от разходите в животновъдството са направени за фуражи, останалите 9% са други специфични разходи в животновъдството.

Графика 10 Структура на специфичните разходи в растениевъдните стопанства

Източник: МЗХ, дирекция “Агростатистика”, СЗСИ’2007

Графика 11 Структура на специфичните разходи в животновъдните стопанства

Източник: МЗХ, дирекция “Агростатистика”, СЗСИ’2007

ФОРМИРАНЕ НА НЕТНИЯ ДОХОД БЕЗ СУБСИДИИ

Делът на нетния доход без субсидии в брутната продукция на земеделските стопанства включени в СЗСИ през 2007 година е 23 %.

Най-висок е делът на нетния доход в брутната продукция на стопанствата с икономически размер от 1 до 8 ИЕ (достига 29%).

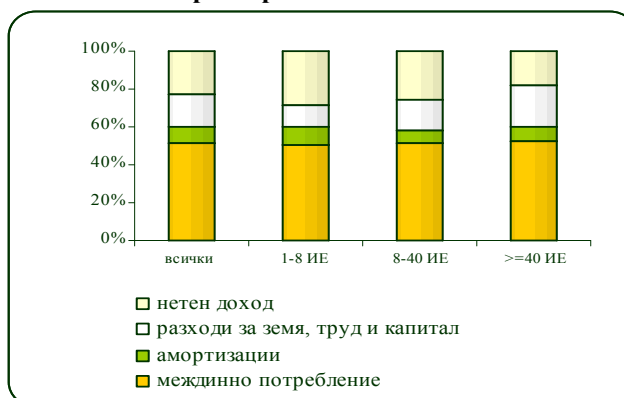
Според специализацията на стопанствата, наблюдавани в СЗСИ, делът на нетния доход е най-висок при специализираните в отглеждането на тревопасни животни, а най-нисък – при стопанствата отглеждащи трайни насаждения.

В животновъдните стопанства се наблюдава по-висок дял на междинното потребление, отколкото в растениевъдните.

Делът на разходите за земя, труд и капитал е най-висок при стопанствата специализирани в отглеждането на трайни насаждения.

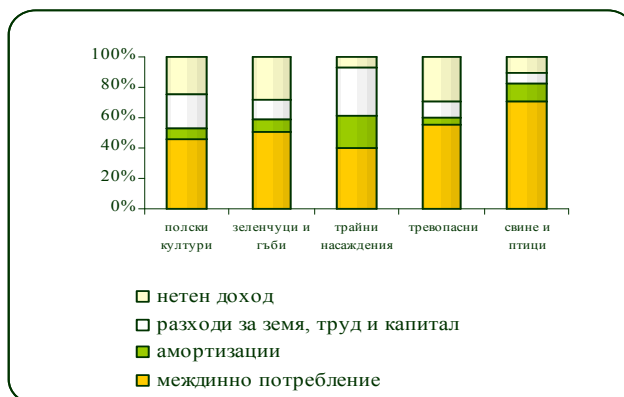
Делът на разходите за амортизация също е най-висок при стопанствата отглеждащи трайни насаждения, което е обяснимо от факта, че при тях ДМА имат най-висока средна стойност.

Графика 12 Формиране на НД без субсидии по икономически размер на стопанствата

Източник: МЗХ, дирекция “Агростатистика”, СЗСИ’2007

Графика 13 Формиране на НД без субсидии по специализация на стопанствата

Източник: МЗХ, дирекция “Агростатистика”, СЗСИ’2007

Таблица 2 СЗСИ'2007 Средни резултати на стопанствата наблюдавани в СЗСИ по икономически размер

Наименование	м. ед.	Всички стопанства	икономически размер в икономически единици (ИЕ)		
			1-8 ИЕ	8-40 ИЕ	>=40 ИЕ
Стопанства в съвкупността	брой	117793	106476	7970	3347
Стопанства в извадката	брой	1916	902	517	497
Използвана земеделска площ	дка	325,8	80,3	744,4	7138,8
<i>от която наета</i>	<i>дка</i>	<i>289,7</i>	<i>52,0</i>	<i>668,2</i>	<i>6951,5</i>
Площи заети с:					
зърнени култури	дка	123,4	17,5	289,3	3097,6
маслодайни култури	дка	67,7	7,5	118,1	1862,3
трайни насаждения	дка	8,9	3,6	24,8	139,8
зеленчуци	дка	1,1	0,6	3,1	11,5
Животни					
говеда и биволи	брой глави	5,9	3,5	24,0	39,0
овце	брой глави	16,1	14,1	36,2	32,8
Работна ръка					
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	2,1	1,5	3,4	18,4
<i>от която неплатена</i>	брой ГРЕ	<i>1,2</i>	<i>1,2</i>	<i>1,1</i>	<i>0,3</i>
Възраст на управителя	години	42	42	40	41
Икономически резултати					
+ Брутна продукция	лева	43474,8	17815,8	96402,4	733713,8
от растениевъдството	лева	25712,4	7920,8	52710,4	527416,5
от животновъдството	лева	15000,9	8845,4	37936,8	156207,6
други приходи	лева	2761,4	1049,6	5755,2	50089,7
- Междинно потребление - общо	лева	24882,5	9548,2	55534,0	439716,5
специфични разходи в растениевъдството	лева	7225,6	1793,4	13752,2	164496,0
специфични разходи в животновъдството	лева	9047,8	4617,5	22578,5	117768,6
други общи разходи	лева	8609,1	3137,3	19203,4	157452,0
Баланс на текущи субсидии и данъци	лева	5139,6	1302,0	11657,5	111703,5
данъци и такси	лева	266,4	159,6	132,4	3981,9
субсидии	лева	5406,0	1461,6	11789,9	115685,4
= Брутен доход	лева	23731,9	9569,6	52525,9	405700,8
- Амортизации	лева	4019,8	1829,6	7160,9	66216,7
= Нетна добавена стойност	лева	19712,0	7740,0	45365,0	339484,2
- Разходи за земя, труд и капитал	лева	8497,1	2115,7	17883,0	189157,0
разходи за заплати и осигуровки	лева	4901,8	1719,0	11347,6	90803,6
наем за земя	лева	2951,2	334,2	5183,6	80889,7
лихви	лева	644,1	62,5	1351,8	17463,6
+ Субсидии за инвестиции	лева	140,8	0,2	640,3	3423,4
= Нетен доход	лева	11355,7	5624,6	28122,3	153750,6
Елементи от баланса (в края на периода)					
Дълготрайни материални активи - общо	лева	50680,3	28984,1	131658,0	548062,8
земеделска земя и трайни насаждения	лева	17090,3	12631,6	38449,0	108071,0
сгради	лева	12197,6	6705,8	38379,6	124559,7
машини	лева	15739,8	6003,7	34301,0	281268,7
животни в основните стада	лева	5652,6	3642,9	20528,4	34163,4
Краткотрайни активи - общо	лева	31292,4	14592,0	63842,0	485063,5
животни	лева	2912,6	1802,6	6840,9	28870,5
други	лева	28379,8	12789,4	57001,1	456193,0
Заеми и задължения - общо	лева	14444,1	2384,1	57598,0	295341,4
дългосрочни	лева	8325,7	2015,6	35202,7	145066,4
краткосрочни	лева	5816,4	368,5	22395,3	139648,5
Показатели					
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лева/ГРЕ	9475,3	5267,2	13342,9	18478,8
Брутна продукция на дка	лева/дка	133,5	222,0	129,5	102,8
Разходи на дка	лева/дка	114,8	168,1	108,2	97,4
Субсидии на дка	лева/дка	17,0	18,2	16,7	16,7

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2007

Таблица 3 СЗСИ'2007 Средни резултати на растениевъдните стопанства по специализация

Наименование	м. ед.	Всички стопанства	специализирани в:		
			полски култури	зеленчуци и гъби	трайни насаждения
Стопанства в съвкупността	брой	58408	44886	7422	6100
Стопанства в извадката	брой	1189	575	307	307
Използвана земеделска площ	дка	540,9	680,4	17,2	151,0
<i>от която наета</i>	<i>дка</i>	<i>492,6</i>	<i>627,1</i>	<i>9,0</i>	<i>91,8</i>
Площи заети с:					
зърнени култури	дка	233,5	301,2	3,6	15,2
пшеница	дка	224,5	289,7	3,1	14,4
ечемик	дка	43,2	55,5	0,6	5,1
маслодайни култури	дка	133,4	172,5	1,9	6,0
слънчоглед	дка	125,0	161,6	1,8	6,0
зеленчуци	дка	2,2	1,7	6,3	0,2
трайни насаждения	дка	17,4	11,2	1,3	82,9
Работна ръка					
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	2,2	2,2	2,0	2,5
<i>от която неплатена</i>	<i>брой ГРЕ</i>	<i>0,9</i>	<i>0,9</i>	<i>1,2</i>	<i>0,7</i>
Възраст на управителя	години	42	42	42	42
Икономически резултати					
+ Брутна продукция	лева	53850,1	58223,0	35390,3	44133,2
от растениевъдство	лева	46892,2	52380,0	22111,0	36663,0
зърнени култури	лева	22191,9	28624,7	445,7	1315,7
маслодайни култури	лева	8438,8	10917,5	134,6	303,6
трайни насаждения	лева	6203,9	3362,4	492,3	34062,5
други приходи (вкл.от животновъдството)	лева	2261,8	2888,3	164,3	204,0
- Междинно потребление - общо	лева	28541,1	31450,0	19245,8	18446,1
специфични разходи в растениевъдството	лева	13701,2	15533,1	7428,8	7853,4
собствени семена	лева	1349,42	1718,5	48,4	216,3
закупени семена	лева	3240,51	3751,6	2478,4	407,2
торове	лева	4813,70	5671,8	1964,9	1965,6
препарати за растителна защита	лева	3366,22	3689,5	1039,0	3818,8
други специфични разходи в растениевъдството	лева	931,40	701,7	1898,1	1445,5
други (вкл.специфични разходи в животновъдството)	лева	1700,06	2159,8	157,1	194,4
+ Баланс на текущи субсидии и данъци	лева	8874,5	10795,6	2316,4	2717,6
данъци и такси	лева	503,0	308,2	2018,4	92,2
субсидии	лева	8371,5	10487,4	297,9	2625,4
= Брутен доход	лева	34183,6	37568,7	18460,9	28404,7
- Амортизация	лева	5442,3	5191,3	3128,5	10104,5
= Нетна добавена стойност	лева	28741,2	32377,3	15332,4	18300,2
- Разходи за земя, труд и капитал	лева	13755,5	15103,5	4655,8	14907,9
разходи за заплати и осигуровки	лева	7362,8	7452,6	3905,5	10909,0
наем за земя	лева	5450,9	6742,1	190,1	2350,7
лихви	лева	941,7	908,8	560,2	1648,2
+ Субсидии за инвестиции	лева	236,4	192,9	374,9	387,8
= Нетен доход	лева	15222,1	17466,7	11051,5	3780,0
Елементи от баланса (в края на периода)					
Дълготрайни материални активи	лева	62657,1	54522,2	44180,7	144997,1
земеделска земя и трайни насаждения	лева	28053,7	21656,1	13446,4	92902,3
сгради	лева	11550,2	8926,4	17593,5	23503,2
машини	лева	22197,1	22846,1	13092,0	28500,5
Краткотрайни активи (общо)	лева	40575,5	40881,6	15237,4	69152,4
Заеми и задължения - общо	лева	20858,4	15577,7	19492,1	61378,0
дългосрочни	лева	12850,0	8287,7	16173,0	42377,4
краткосрочни	лева	8008,4	7290,0	3319,0	19000,7
Показатели					
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лева/ГРЕ	12968,8	14649,9	7707,3	7212,7
Брутна продукция на дка	лева/дка	99,6	85,6	2051,8	292,3
Разходи на дка	лева/дка	88,3	76,0	1567,1	287,8
Субсидии на дка	лева/дка	15,9	15,7	39,0	20,0

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2007

Таблица 4 СЗСИ'2007 Средни резултати на животновъдните стопанства по специализация

Наименование	м. ед.	Всички стопанства	специализирани в:	
			тревопасни	свине и птици
Стопанства в съвкупността	брой	59385	47741	11644
Стопанства в извадката	брой	727	452	275
Използвана земеделска площ	дка	114,2	134,6	30,4
Брой животни:				
Говеда и биволи	брой глави	10,4	12,8	0,9
млечни крави и биволици	брой глави	50,9	62,6	2,7
Овце	брой глави	30,1	36,4	4,3
овце-майки	брой глави	22,3	27,4	1,3
Свине	брой глави	6,3	0,2	31,3
Птици	брой глави	543,1	0,6	2767,2
Работна ръка				
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	1,9	2,0	1,9
<i>от която неплатена</i>	брой ГРЕ	1,3	1,4	1,1
Възраст на управителя				
	години	41	40	42
Икономически резултати				
+ Брутна продукция	лева	33270,1	25496,1	65143,7
от животновъдство	лева	16152,6	5737,9	58853,4
от краве мляко	лева	10050,9	12421,8	330,1
от овче мляко	лева	1283,6	1584,3	50,4
други приходи (вкл.от растениевъдство)	лева	5223,3	5302,2	4899,9
- Междинно потребление - общо	лева	21284,2	15212,8	46177,0
специфични разходи в животновъдството	лева	16274,7	10812,6	38669,7
фуражи	лева	14761,6	10021,6	34195,9
<i>от които закупени</i>	лева	11505,7	6422,5	32346,7
други специфични разходи в животновъдството	лева	1513,1	791,0	4473,8
други (вкл.специфични разходи в растениевъдството)	лева	856,5	919,1	599,7
+ Баланс на текущи субсидии и данъци	лева	1994,6	2317,4	670,9
данъци и такси	лева	33,7	18,5	96,2
субсидии	лева	1960,9	2298,9	574,7
= Брутен доход	лева	13980,5	12600,7	19637,7
- Амортизация	лева	2620,7	1432,4	7492,6
= Нетна добавена стойност	лева	11359,8	11168,3	12145,0
- Разходи за земя, труд и капитал	лева	3325,3	2921,4	4981,4
разходи за заплати и осигуровки	лева	2481,2	2173,1	3744,3
наем за земя	лева	492,7	502,7	451,7
лихви	лева	351,4	245,6	785,4
+ Субсидии за инвестиции	лева	46,8	36,8	87,5
= Нетен доход	лева	8081,3	8283,7	7251,1
Елементи от баланса (в края на периода)				
Дълготрайни материални активи	лева	38900,6	35600,9	52429,4
земеделска земя и трайни насаждения	лева	6307,3	6288,0	6386,4
сгради	лева	12834,4	11119,2	19866,8
машини	лева	9388,7	5899,2	23695,6
животни от основни стада	лева	10370,2	12294,5	2480,6
Краткотрайни активи (общо)	лева	22162,1	18723,8	36259,2
животни	лева	5170,3	3463,5	12168,2
други	лева	16991,8	15260,3	24091,0
Заеми и задължения - общо	лева	8135,3	5122,0	20489,8
дългосрочни	лева	3876,0	2964,0	7615,1
краткосрочни	лева	3660,4	2158,0	9820,3
Показатели				
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лева/ГРЕ	5835,2	5683,2	6489,8
Брутна продукция на дка	лева/дка	291,4	189,4	2140,2
Разходи на дка	лева/дка	238,5	145,4	1926,9
Субсидии на дка	лева/дка	17,6	17,4	21,8

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация'2007

Таблица 5 Сравнение на резултатите от СЗСИ 2004 - 2007 година

Наименование	м. ед.	2004	2005	2006	2007
Стопанства в съвкупността	брой	133981	118088	117939	117793
Стопанства в извадката	брой	878	946	1034	1916
Използвана земеделска площ	дка	214,1	249,74	237,4	325,8
от която наета	дка	129,5	224,00	208,4	289,7
Площи заети с:					
зърнени култури	дка	130,7	151,97	135,7	123,4
маслодайни култури	дка	45,2	51,56	57,2	67,7
трайни насаждения	дка	5,5	7,86	10,9	8,9
зеленчуци	дка	2,3	2,16	2,7	1,1
Животни					
говеда и биволи	брой глави	4,7	4,54	5,5	5,9
овце	брой глави	7,7	10,80	12,0	16,1
Работна ръка					
еквивалент на пълна заетост	брой ГРЕ	2,1	2,25	2,0	2,1
от която неплатена	брой ГРЕ	1,1	1,02	1,1	1,2
Възраст на управителя	години	57	47	48	42
Икономически резултати					
+ Брутна продукция	лева	28347,8	32379,03	36337,3	43474,8
от растениевъдството	лева	16214,3	19546,02	20345,4	25712,4
от животновъдството	лева	10217,6	9816,73	14652,3	15000,9
други приходи	лева	1916	3012,21	1339,5	2761,4
- Междинно потребление - общо	лева	15550,6	17469,05	21366,1	24882,5
специфични разходи в растениевъдството	лева	4163,8	4976,84	4760,1	7225,6
специфични разходи в животновъдството	лева	5964	4563,34	8996,8	9047,8
други общи разходи	лева	5422,8	7928,87	7609,2	8609,1
Баланс на текущи субсидии и данъци	лева	455	482,34	1009,1	5139,6
данъци и такси	лева	:	211,98	67,4	266,4
субсидии	лева	:	694,32	1076,5	5406,0
= Брутен доход	лева	13252,2	15392,32	15980,3	23731,9
- Амортизации	лева	2375,2	2937,28	3125,9	4019,8
= Нетна добавена стойност	лева	10877	12455,04	12854,4	19712,0
- Разходи за земя, труд и капитал	лева	5203,6	6924,12	7179,9	8497,1
разходи за заплати и осигуровки	лева	3335,7	4363,24	4840,3	4901,8
наем за земя	лева	1563,8	1929,15	1958,3	2951,2
лихви	лева	304,2	631,72	381,3	644,1
+ Субсидии за инвестиции	лева	147	113,83	83,0	140,8
= Нетен доход	лева	5820,4	5644,76	5757,5	11355,7
Елементи от баланса (в края на периода)					
Дълготрайни материални активи - общо	лева	27609,3	37987,10	56087,0	50680,3
земеделска земя и трайни насаждения	лева	7649,6	8400,79	10916,6	17090,3
сгради	лева	7941,6	11718,49	10474,5	12197,6
машини	лева	8761,4	13151,85	12251,6	15739,8
животни в основните стада	лева	3256,8	4365,34	22444,3	5652,6
Краткотрайни активи - общо	лева	26318,8	18851,55	23699,9	31292,4
животни	лева	3196,4	2732,29	2876,3	2912,6
други	лева	23122,5	16119,26	20823,6	28379,8
Заеми и задължения - общо	лева	15351,7	8956,45	7121,8	14444,1
дългосрочни	лева	1728,3	4702,46	3675,3	8325,7
краткосрочни	лева	13623,4	4253,99	3446,5	5816,4
Показатели					
Нетна добавена стойност на ГРЕ	лева/ГРЕ	5273,5	5540,24	6279,06	9475,3
Брутна продукция на дка	лева/дка	132,4	129,65	153,05	133,5
Разходи на дка	лева/дка	108,1	109,43	133,40	114,8
Субсидии на дка	лева/дка	:	3,24	4,88	17,0

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", Система за земеделска счетоводна информация 2004-2007

РЕЗУЛТАТИ СЗСИ'2004-2007 СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ ПО ГОДИНИ

В Таблица 5 са представени основните резултати на земеделските стопанства, наблюдавани в СЗСИ за периода 2004-2007 година.

През посочения период е налице нарастване изпълнението на извадката на СЗСИ, като броят на стопанствата от 878 през 2004 г. (44% изпълнение на извадката) достига до 1916 през 2007 г. (96% изпълнение на извадката).

Средният размер на използваната земеделска площ през четиригодишния период е 257 дка на стопанство. През 2007 г. се наблюдава най-голям ръст на ИЗП (326 дка на стопанство), което се дължи на присъединяването на България към ЕС, придружено с възможностите за допълнително субсидиране на българското земеделие с плащания по Схемата за единно плащане на площ.

По отношение на ИЗП най-голям дял заемат площите засети със зърнени култури, като от 2005 г. се наблюдава равномерно намаляване на средния размер (от 152 дка през 2005 г. до – 123 дка на стопанство през 2007 г.). При площите заети с маслодайни култури има увеличение. Площта, заета с трайни насаждения расте до 2006 г., след което намалява. Площта заета със зеленчуци от 2004 г. до 2006. е относително постоянна, като през 2007 г. намалява значително с повече от 50 %.

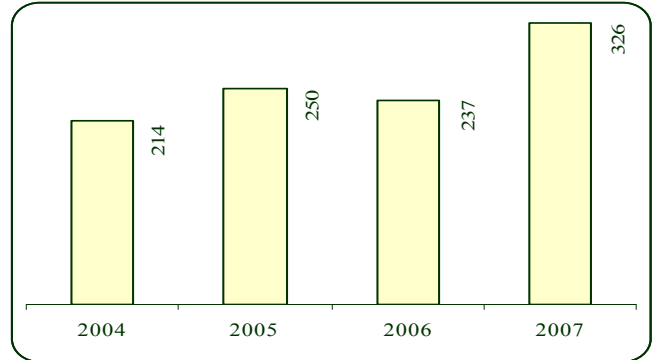
Животновъдните стопанства се характеризират с увеличение броя на отглежданите говеда и биволи, както и със значителен ръст в броя на отглежданите овце. Стопаните се преориентират към овцевъдство, заради липсата на квоти за овче мляко, ниските изкупни цени и завишените изисквания към качеството на кравето мляко.

Нетният доход на стопанство е относително постоянен през периода 2004 – 2006 г., а през 2007 г. се наблюдава двойно увеличение – достига 11356 лева. Значителна част от него се дължи на получените от земеделските стопанства субсидии, чиято стойност се повиши значително след присъединяването на страната към Европейския съюз.

Брутната продукция, както и междинното потребление на стопанствата в СЗСИ през разглеждания период нарастват.

Най-висока стойност на междинното потребление се наблюдава през 2007 г. - 24882 лева, което е резултат от покачването на цените на фуражите в животновъдството и цените на семената, торовете и препаратите за растителна защита в растениевъдството.

Графика 12 Средна ИЗП на стопанство (дка)

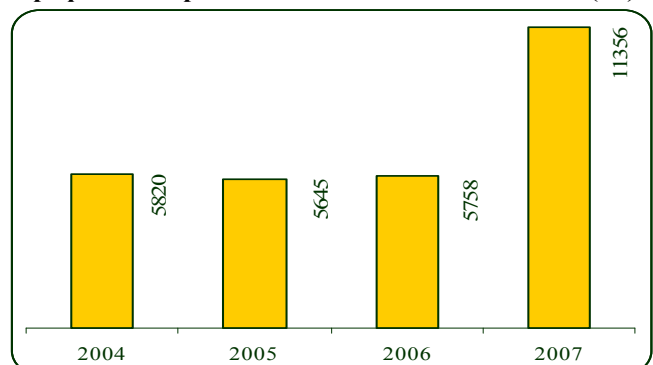

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2004-2007

Трудът вложен в едно стопанство, наблюдавано в СЗСИ се равнява средно на двама целогодишно заети работници на пълен работен ден, като по-голямата част от него се извършва от неплатена работна ръка. През наблюдавания период имаме спад на заетостта, което може да се обясни с механизацията на труда в повечето големи земеделски стопанства.

При сравнение на данните за възрастта на управителите на професионалните земеделски стопанства през четирите години наблюдаваме значителен спад на средната им възраст. През 2004 г. средната възраст е 57 години, а през 2007 г. – 42 години. Това се обуславя от навлизането на новите технологии в земеделието, изискващи подходяща образователна и професионална подготовка, липсваща при по-голямата част от по-възрастните земеделски производители и управители.

Графика 13 Среден нетен доход на стопанство (лева)

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2004-2007

РЕЗУЛТАТИ СЗСИ'2004-2007 СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ ПО ГОДИНИ

При икономическите резултати за разходи за земя, труд и капитал се наблюдава плавно нарастване.

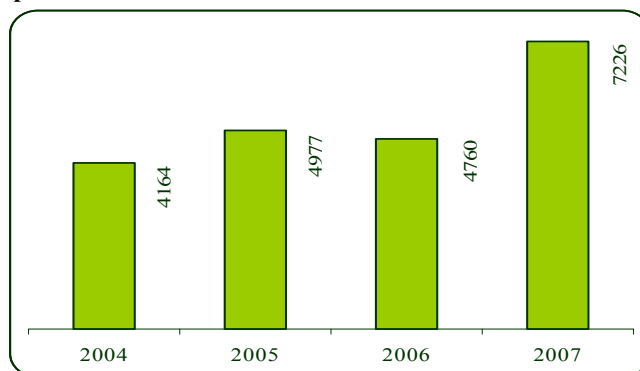
Както при размера на общите субсидии, така и при този на субсидиите за инвестиции, наблюдаваме значителен ръст през 2007 г. Това е един положителен показател, отразяващ ориентирането на стопаните към инвестиции с цел придобиване на нови дълготрайни материални активи.

Анализирайки дълготрайните и краткотрайни активи и заемите и задълженията на стопанствата можем да добием реална представа за ликвидността на селскостопанските предприятия в България. Ликвидността характеризира възможностите на стопанствата да посрещат текущите си задължения, което е най-важното условие за осъществяването на дейността им. За да характеризираме ликвидността, използваме отношението между средната сума на краткотрайните активи и краткосрочните задължения. При изчисление средната ликвидност на стопанствата в СЗСИ през годините получаваме висок коефициент на ликвидност равен на 3.7, което от една страна показва, че стопанствата са в състояние да посрещнат текущите си задължения, но от друга - голямата сума на активите може да крие залежи от нереализирана продукция и ниска обръщаемост на оборотния капитал.

Показателят нетна добавена стойност на един целогодишно зает показва тенденция към покачване. Брутната продукция (лева/декар) е променлива в зависимост от производството и цените на пазара през конкретната година. Разходите на декар се увеличават, поради повишените цени на ресурсите, нужни за осъществяване на производствената дейност на земеделските стопанства.

При анализа на икономическите резултати за периода 2004-2007 година изпъква все по-голямото значение на текущите субсидии, чиято стойност се покачва рязко през 2007 година след влизането на страната в ЕС – от 694 лева на стопанство през 2005 г., на 5406 лева на стопанство през 2007 г.

Графика 14 Специфични разходи в растениевъдството

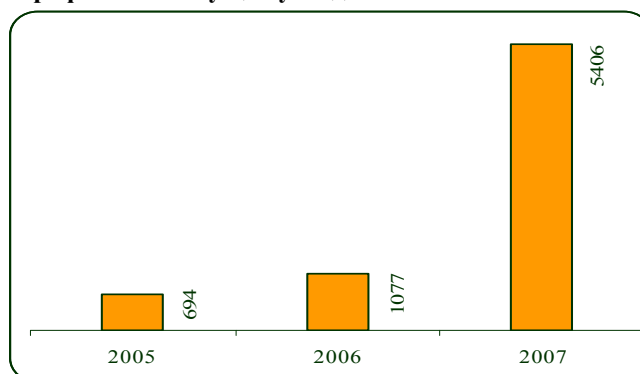
Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2004-2007

Графика 15 Специфични разходи в животновъдството

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2004-2007

Графика 15 Текущи субсидии

Източник: МЗХ, дирекция "Агростатистика", СЗСИ'2004-2007

Таблица 6. Стандартни резултати на стопанствата в Европейския съюз на база данни от СЗСИ 2007 година

Държава	Брой стопанства в съвкупността	Брой стопанства в извадката	Работна ръка (ГРЕ)	Неплатена работна ръка (ГРЕ)	ИЗП (ха)	Наета ИЗП (ха)	Брутна продукция (евро)	Междинно потребление - общо (евро)	Разходи за амортизации (евро)	Разходи за земя, труд и капитал (евро)
Белгия	32170,00	1000 - 2000	1,93	1,54	43,85	32,49	202766,00	118160,00	23382,00	23389,00
Кипър	19640,00	200 - 500	1,19	0,86	7,19	4,60	28592,00	17671,00	4146,00	3714,00
Чехия	14690,00	1000 - 2000	8,23	1,37	236,86	208,09	301523,00	221107,00	30332,00	74323,00
Дания	32350,00	2000 - 3000	1,55	0,84	81,46	23,71	286975,00	191129,00	33306,00	88822,00
Германия*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Гърция	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Испания*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Естония	7260,00	200 - 500	2,74	1,39	126,11	75,46	81723,00	54770,00	9409,00	13464,00
Франция	355790,00	7000 - 8000	1,91	1,41	77,34	65,34	145937,00	84472,00	24146,00	24184,00
Унгария	80720,00	1000 - 2000	1,87	0,68	54,11	36,37	68561,00	48371,00	7955,00	14043,00
Ирландия	106820,00	1000 - 2000	1,13	1,06	45,06	7,44	43078,00	28446,00	8397,00	4409,00
Италия	747070,00	10000 - 20000	1,41	1,05	16,81	6,52	58675,00	23395,00	6531,00	6976,00
Литва	39600,00	1000 - 2000	1,99	1,53	51,52	30,95	35750,00	19125,00	4011,00	3452,00
Люксембург	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Латвия	22820,00	500 - 1000	2,31	1,46	62,48	27,89	41182,00	29444,00	5496,00	5848,00
Малта*	1470,00	200 - 500	1,86	1,55	3,29	2,67	59853,00	40089,00	3359,00	4340,00
Холандия*	59040,00	1000 - 2000	2,77	1,45	32,64	13,17	391190,00	237836,00	45158,00	75172,00
Австрия	72560,00	2000 - 3000	1,59	1,48	33,59	10,42	73186,00	39774,00	14940,00	5502,00
Полша	763440,00	10000 - 20000	1,74	1,50	17,28	4,75	27346,00	15644,00	3614,00	1555,00
Португалия	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Финландия	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Швеция	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Словакия	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Словения	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Обединеното кралство	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всички страни-членки*	2473000,00	50000 - 60000	1,74	1,28	33,10	19,02	73315,00	40498,00	9877,00	10939,00

Източник: EUFADN Database

* Предварителни данни

Таблица 7. Стандартни резултати на стопанствата в Европейския съюз на база данни от СЗСИ 2007 година

Държава	Субсидии за инвестиции (евро)	Брутен доход (евро)	Нетна добавена стойност (евро)	Нетен доход (евро)	ДМА - общо (евро)	Краткотрайни активи - общо (евро)	Заеми - общо (евро)	Баланс на текущите субсидии и данъци (евро)	Общо субсидии - без тези за инвестиции (евро)
Белгия	1165,00	107930,00	84548,00	59575,00	445589,00	74801,00	145348,00	23323,00	23621,00
Кипър	34,00	16292,00	12146,00	8467,00	153719,00	23430,00	2221,00	5371,00	5406,00
Чехия	2279,00	141560,00	111228,00	39184,00	555094,00	200406,00	170979,00	61144,00	64606,00
Дания	119,00	124536,00	91230,00	2527,00	1511794,00	288961,00	1009318,00	28690,00	32716,00
Германия*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Гърция	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Испания*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Естония	1478,00	46235,00	36826,00	24681,00	157406,00	43975,00	57954,00	19282,00	19384,00
Франция	1095,00	87135,00	62989,00	39944,00	208997,00	139829,00	126126,00	25670,00	27485,00
Унгария	684,00	32676,00	24721,00	11286,00	92543,00	54936,00	44104,00	12486,00	13220,00
Ирландия	1504,00	33995,00	25598,00	20975,00	962009,00	40233,00	19912,00	19363,00	19840,00
Италия	139,00	41370,00	34839,00	28002,00	284885,00	40335,00	4006,00	6090,00	5687,00
Литва	1677,00	24875,00	20864,00	19033,00	66072,00	34446,00	17228,00	8249,00	8535,00
Люксембург	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Латвия	2123,00	23012,00	17516,00	13791,00	58571,00	32858,00	27621,00	11274,00	11581,00
Малта*	12,00	32333,00	28974,00	24646,00	264460,00	25605,00	15546,00	12570,00	12637,00
Холандия*	99,00	166464,00	121306,00	44944,00	1469593,00	234974,00	658205,00	13110,00	16899,00
Австрия	775,00	55385,00	40446,00	32794,00	332025,00	93369,00	39322,00	21974,00	19766,00
Полша	144,00	15290,00	11676,00	9868,00	71636,00	15201,00	8817,00	3588,00	3817,00
Португалия	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Финландия	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Швеция	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Словакия	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Словения	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Обединеното кралство	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всички страни-членки*	442,00	43139,00	33262,00	22418,00	261015,00	56641,00	58359,00	10322,00	10695,00

Източник: EUFADN Database

* Предварителни данни

ФУНКЦИОНИРАНЕ НА СЗСИ В ЕС И БЪЛГАРИЯ

Около 80 хил. земеделски стопанства от страните членки на ЕС участват в СЗСИ

Системата за земеделска счетоводна информация е създадена в ЕС през 1965 година с регламент 79/65/СЕЕ и има за основна цел ежегодно събиране и обобщаване на информацията за доходите на земеделските стопанства.

СЗСИ е важен инструмент за мониторинг на Общата селскостопанска политика на ЕС. Тя предоставя данни, необходими за вземане на политически решения и анализа на ефектите от тях, както и разработването на симулативни модели за оценка на резултатите от евентуални решения.

Извадката на СЗСИ в ЕС включва около 80 хил. стопанства. Те са представителни за съвкупността от около 5 млн. стопанства в страните членки, които покриват 90% от общата ИЗП и от земеделската продукция на общността. България участва в извадката с 2 хил. земеделски стопанства.

Всяка страна определя орган за връзка с ЕК

Дирекция “Агростатистика” при МЗХ е определена за орган за връзка с Европейската комисия и отговаря за изграждането и функционирането на СЗСИ в България. Дирекцията определя начина за събиране на информацията, контролира и обработва индивидуалните данни и публикува окончателните резултати, в съответствие с изискванията на ЕК и националните нужди.

Индивидуалните данни на стопанствата са конфиденциални

Индивидуалните данни на земеделските стопанства, включени в СЗСИ са защитени със Закона за статистиката. Те не могат да бъдат разгласявани или използвани за данъчни и други цели.

Допълнителна информация за СЗСИ (FADN – Farm Accountancy Data Network) може да се получи на следния адрес на страницата на Европейската комисия: http://ec.europa.eu/agriculture/rica/index_en.cfm

ПОЛЕ НА НАБЛЮДЕНИЕ НА СЗСИ

Професионални стопанства с размер над 1 ИЕ формират полето на наблюдение на СЗСИ

Съгласно методологията на ЕС в полето на наблюдение на СЗСИ попадат земеделските стопанства, които са с пазарна насоченост. По този начин полето на наблюдение на СЗСИ е подсъвкупност на единиците, анкетирани при преброяване на земеделските стопанства.

Резултатите от проведеното през 2003 г. преброяване на земеделските стопанства в България показват, че земеделските стопанства в страната са около 655 хиляди, със среден размер на ИЗП около 44 дка.

През 2007 година, по данни от проведеното наблюдение за структурата на земеделските стопанства, техният брой намалява с близо 25% и се увеличава размера на средната използвана земеделска площ – 63 дка.

След анализ на резултатите за типологията и общата стандартна разлика (СР) на земеделските стопанства в страната е взето решение, че в полето на наблюдение на СЗСИ ще се включват всички стопанства с икономически размер над 1 ИЕ. Това представлява около ¼ от стопанствата, които формират 80% от общата СР на страната.

ИЗВАДКА НА СЗСИ

2000 земеделски стопанства се включват постепенно в представителната извадка на системата

Представителната извадка на СЗСИ включва 2000 земеделски стопанства, подбрани на база тяхната специализация и икономически размер. Нейното изпълнение започна през 2002 година с участието на 91 стопанства. През следващите години техният брой постепенно се увеличава, като през 2007 година достига 1916 стопанства.

1916 стопанства участват в СЗСИ през 2007 г.

След присъединяването на България към ЕС, в периода 2007-2009 година, СЗСИ ще предоставя представителна информация за доходите от земеделска дейност на национално ниво, а след 2009 година ще бъдат публикувани и регионални данни.

Участието на земеделските стопанства в системата е на доброволен принцип. Те се набират до запълване на броя, фиксиран в извадката, на определеното географско ниво, специализация и икономически размер.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Използвана земеделска площ (ИЗП)

Площта, използвана от стопанството, независимо чия собственост е. В ИЗП се включват обработваемата земя, трайните насаждения, семейните градини и постоянно затревените площи (ливади и пасища), които се използват само от изследваното стопанство.

Типология на стопанствата

Типологията на стопанствата позволява да се определят специализацията и размерът им, като се използва единен метод за класифициране на стопанствата в зависимост от дела на отглежданите от тях култури и животни, изчислен в стандартни разлики.

Типът на стопанството има 4 нива на детайлизация – общ, основен, специфичен и подразделение на специфичния. Стопанствата се групират в девет общи типа: полски култури, зеленчуци, трайни насаждения, преживни животни, непреживни животни, смесени растениевъдни, смесени животновъдни, смесени растениевъдно-животновъдни и неклассифицирани стопанства.

Специализация на стопанствата

Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Решение 85/377, приложение II на ЕС, в зависимост от дела на частичните стандартни разлики по култури и категории животни. Стопанството е специализирано в дадено производство, когато 2/3 от общата му стандартна разлика се получава от това производство.

Икономически размер

Икономическият размер на стопанството се измерва в икономически единици и позволява сравнение на стопанства с различни специализации, при които физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация. Икономическият размер на едно стопанство се определя като общата стандартна разлика на стопанството се раздели на 1200 евро. Полученият коефициент се нарича икономическа единица (ИЕ). Една икономическа единица е равна на 1200 евро.

Стандартни разлики (СР)

СР са коефициенти, които се изчисляват за различните култури и категории животни. Те се получават като от стойността на продукцията от 1 декар/1 животно се извадят част от преките разходи (за семена, торове, препарати, фуражи, медикаменти и др.).

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Годишна работна единица (ГРЕ)	1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник на пълно работно време в рамките на една година. В България е прието, че 1 ГРЕ е равна на 1856 отработени часа в годината или 232 човекодни.
Брутна продукция	Продукция от растениевъдство + продукция от животновъдство + приходи от други дейности.
Продукция от растениевъдството	Приходи от продажба на продукция + вложени продукти в дейността на стопанството + собствена консумация и плащания в натура + запаси на продукция в края - запаси на продукция в началото.
Продукция от животновъдството	Приходи от продажба на животни и животинска продукция + вложени продукти в дейността на стопанството + собствена консумация и плащания в натура + запаси на продукция в края – запаси на продукция в началото + стойност на животните в края – стойност на животните в началото – стойност на закупените животни.
Приходи от други дейности	Приходи от извършени услуги + приходи от отдаване на машини под наем + лихви по банкови сметки на стопанството + приходи от агротуризм + приходи от отглеждане на животни по договор + приходи от продажба на дълготрайни материални активи, стоки и материали + приходи от неселскостопански площи + други приходи.
Междинно потребление	Специфични разходи за растениевъдство + специфични разходи за животновъдство + разходи за работна ръка и механизация – разходите за заплати и осигуровки + режийни разходи (електроенергия, горива, вода и др.) + други общи разходи за дейността.
Специфични разходи за растениевъдство	Разходи за семена (собствени и закупени) + разходи за торове + разходи за препарати за растителна защита + други специфични разходи.
Специфични разходи за животновъдство	Разходи за фуражи (собствени и закупени) + други специфични разходи.
Разходи за механизация	Разходи за външни услуги + разходи за поддръжка на машини (вкл. резервни части и услуги) + разходи за горивно-смазочни материали.
Други общи разходи	Разходи за поддръжка на сградите (вкл. резервни части и услуги) + разходи за електричество + разходи за горива + разходи за вода + разходи за застраховки + други разходи.
Разходи за земя, труд и капитал	Разходи за заплати и осигуровки + разходи за наем за земя + разходи за лихви.
Брутна добавена стойност	Брутна продукция – междинно потребление – разходи за данъци и такси + приходи от субсидии за текуща дейност.
Нетна добавена стойност	Брутна добавена стойност – разходи за амортизации.
Нетен доход	Нетна добавена стойност – разходи за земя, труд и капитал + приходи от субсидии за инвестиции.
Оборотен капитал	Стойност на запасите от материали и продукция + наличност в каса и банка + вземания от клиенти.

ИКОНОМИЧЕСКИ ИНДИКАТОРИ, СЪГЛАСНО МЕТОДОЛОГИЯТА НА ЕС ЗА СЗСИ

Продукция от растениевъдство	Продукция от животновъдство	Други приходи	Премии и субсидии			
Брутна продукция						
Междинно потребление		Брутна добавена стойност				
Специфични разходи	Други разходи					
		Амортизации	Нетна добавена стойност			
			Заплати	Наеми	Лихви	Нетен доход

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ И ЗНАЦИ

СЗСИ	Система за земеделска счетоводна информация	ГРЕ	Годишна работна единица
МЗХ	Министерство на земеделието и храните	ИЕ	Икономически единици
ЕС	Европейски съюз	дка	декари
ЕК	Европейска комисия	лв.	лева
НД	Нетен доход	бр.	брой
БП	Брутна продукция	СР	Стандартни разлики
ИЗП	Използвана земеделска площ	:	Данните не подлежат на разпространение

Публикацията е приключена редакционно на септември 2009 година

Отговорник на публикацията: Севгинар Мустафа

Редакция: МЗХ, дирекция “Агростатистика”

МЗХ, дирекция “Агростатистика”

Тел. 985 11 142, факс 980 82 94,

E-mail: agrostat@mzh.government.bg

Интернет страница на МЗХ:

<http://www.mzh.government.bg>